

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Τετάρτη 23 Απριλίου 2025
Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΑΔΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- A1. α.** 1. – Σ: οὐδείς ἂν ἀποδείξει περὶ ἐμοῦ δύναίτο αὐτὴ δίκην αἰσχρὰν οὔτε γραφήν οὔτε εἰσαγγελίαν γεγενημένην·
2. – Λ: πάντας ἐώρων τοῖς μὲν ἰππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας.
3. – Σ: ἐτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον.

- β.** 1. Αναφέρεται σε περιπτώσεις δικαστικής διαμάχης, στις οποίες έχει προαναφερθεί με τους όρους δίκην, γραφήν, εἰσαγγελίαν.
2. Με τον όρο αυτό ο Μαντίθεος αναφέρεται στην παράνομη ενέργεια κάποιων συμπολιτῶν του που στρατεύθηκαν στο σώμα των ἰππέων, χωρίς να έχουν προηγουμένως περάσει από την απαραίτητη διαδικασία δοκιμασίας. Στην αρχή κάθε χρόνου η Βουλή δοκίμαζε τους ἰππεῖς και τους ἵππους, τιμωρώντας αὐτὸν που δε διατηρούσε σε καλή κατάσταση τον ἵππο του. Τους δοκιμασμένους ἀπὸ τὴ Βουλή ἰππεῖς οἱ στρατηγοὶ δεν εἶχαν ἐξουσία νὰ τοὺς τοποθετήσουν στο πεζικό. Οἱ ἀδοκίμαστοι δεν εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ στρατεύονται με τοὺς ἰππεῖς· ἀν ὅμως κάποιος ἀδοκίμαστος ἵππευε, καταδικαζόταν σε ατιμία και δημευόταν ἡ περιουσία του.

- B1.** Με αφορμή τα γεγονότα στην Αλίαρτο ο Μαντίθεος διατυπώνει ένα ισχυρότατο ηθικό επιχείρημα. Πιο συγκεκριμένα, αφού επισημαίνει τον διαφορετικό βαθμό επικινδυνότητας που διέτρεχε ένας ἰππέας και ένας οπλίτης (τοῖς μὲν ἰππεύουσιν ἀσφάλειαν εἶναι δεῖν νομίζοντας, τοῖς δ' ὀπλίταις κίνδυνον ἡγουμένους) στο πεδίο της μάχης, στη συνέχεια αναφέρει ὅτι, ἐνῶ πολλοὶ ἐνδιαφέρονταν περισσότερο γιὰ τὸν εαυτό τοὺς παρά γιὰ τὴν πατρίδα τοὺς με τὸ νὰ κατατάσσονται χωρίς δοκιμασία στο ἰππικό σε ἀντίθεση με τὸν νόμο (ἐτέρων ἀναβάντων ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀδοκιμάστων παρὰ τὸν νόμον), ἐκεῖνος, ἀν και εἶχε συμπεριληφθεῖ νόμιμα στὴν τάξη τῶν ἰππέων, με δική του πρωτοβουλία ζήτησε νὰ πολεμήσει στο σώμα του πεζικού, θέτοντας τὸν εαυτό του σε μεγαλύτερο κίνδυνο, ἀφοῦ τὸ ἐχθρικό πεζικό τῶν Λακεδαιμονίων ἦταν ἰδιαίτερα ισχυρό. Μάλιστα, θεώρησε ἠθικά ἀπαράδεκτο (αἰσχρὸν) νὰ εξασφαλίσει ὁ ἴδιος τὴν ἀσφάλειά του και τὴν ἴδια στιγμή οἱ συμπολίτες του νὰ κινδυνεύουν (τοῦ πλήθους μέλλοντος κινδυνεύειν ἄδειαν ἐμαυτῶ παρασκευάσαντα). Αὐτές οἱ ἀντιθέσεις ἐνεργειῶν και κινήτρων τοῦ Μαντιθέου σε σχέση με τοὺς συμπολίτες του, σκιαγραφοῦν τόσο τὴν ἀψογή συμπεριφορά του ἀπέναντι στους ἄλλους και τὸν σεβασμὸ πρὸς τὴν πόλη του, ὅσο και τὸ θάρρος του σε στρατιωτικό ἐπίπεδο. Συνάγεται, λοιπόν, τὸ συμπέρασμα ὅτι και στὴν ἀσκηση τοῦ δημοσίου ἀξιώματος θα ἐπιδείξει ἀνάλογη συμπεριφορά με ἀποκλειστικό κριτήριο τὸ κοινωνικό ὄφελος και ὄχι τὸ προσωπικό του συμφέρον.

B2. Το παράλληλο κείμενο αναφέρεται στη δικαιοσύνη και τις διαφορετικές εκδοχές καταγγελιών που προέβλεπε η νομοθεσία της αρχαίας Αθήνας. Αρχικά, αναφέρεται ο θεσμός της εισαγγελίας· η εισαγγελία στην Αθήνα ήταν δημόσια κατηγορία ή καταγγελία για σοβαρότατα δημόσια αδικήματα που αφορούσαν την ασφάλεια του κράτους, ενώ τον 4^ο π.Χ. αιώνα η χρήση της γενικεύθηκε και για υποθέσεις ήσσονος σημασίας. Παρόλα αυτά στο παράλληλο κείμενο υποστηρίζεται ότι η δικαιοσύνη δεν λειτουργούσε αυτεπάγγελτα και ότι οι άρχοντες δεν συνήθιζαν να υποβάλλουν αγωγή ή μήνυση («Η δικαιοσύνη ... εισαγγελία»). Διαφορετική περίπτωση αποτελούν οι ιδιωτικές υποθέσεις (δίκαι) στις οποίες δικαίωμα υποβολής αγωγής ή μήνυσης είχαν μόνο όσοι ένιωθαν αδικημένοι ή ο νόμιμος αντιπρόσωπός τους («Για όλες ... δικαστηρίου»). Ο κατηγορος θα έπρεπε να ήταν άνδρας, ενήλικας, ελεύθερος πολίτης και με πλήρη πολιτικά δικαιώματα.. Τέλος, αναφέρονται οι δημόσιες υποθέσεις (γραφαί) που ήταν ο πιο συνηθισμένος τύπος δημόσιας δίκης. Ονομαζόταν έτσι διότι ήταν ο μόνος τύπος υπόθεσης, όπου η καταγγελία έπρεπε να υποβληθεί εγγράφως. Οι δημόσιες δίκες αφορούσαν αδικήματα τα οποία έθιγαν το σύνολο της κοινότητας, όπως π.χ. η προδοσία, η λιποταξία ή η κατάχρηση δημοσίου χρήματος. Στις δημόσιες δίκες κάθε πολίτης είχε δικαίωμα υποβολής μήνυσης εφόσον ένιωθε αδικημένος και μάλιστα μπορούσε να απευθυνθεί και σε κάποιον άρχοντα («Για τις δημόσιες ... άρχοντες»). Καταληκτικά, το παράλληλο κείμενο θίγει την προώθηση των καταγγελιών στην αρχαία Αθήνα, γεγονός που δημιουργούσε πολλούς συκοφάντες και αδικημένους. Από τα παραπάνω τεκμαίρεται πως οι Αθηναίοι ήταν έντονα φιλόδικοι και κινούσαν δίκες με την παραμικρή αφορμή. Για αυτόν τον λόγο είχαν κατηγοριοποιήσει τις δικαστικές υποθέσεις.

Αντίστοιχα και στο λόγο του Μαντίθεου αναφέρονται οι ίδιοι όροι: δίκη, γραφή, εισαγγελία και τονίζεται η φιλοδικία των Αθηναίων καθώς, όπως υποστηρίζει, ήταν πολλοί αυτοί που εμπλέκονταν σε δικαστικές διαμάχες (έτερος όρατε πολλάκις εις τοιούτους αγώνας καθεστηκότας). Ωστόσο, διαχωρίζει τον εαυτό του από τους υπόλοιπους τονίζοντας ότι κανείς δεν μπορεί να αποδείξει για τον ίδιο ότι ούτε εκκρεμούσε ούτε έχει υποβληθεί εναντίον του οποιαδήποτε μορφή καταγγελίας (ούτε δίκην ... γεγενημένην).

Συνοψίζοντας και στα δυο κείμενα φαίνεται ξεκάθαρα η φιλοδικία των Αθηναίων και η εκκίνηση δίκης ακόμη και για ασήμαντα γεγονότα, γεγονός που ισχυροποιεί το επιχείρημα του Μαντίθεου ότι εκείνος απείχε από όλα αυτά.

B3.α.

- α) Η γέννηση της συστηματικής ρητορικής σημειώθηκε στη **Σικελία** μετά το **466π.Χ.**
- β) Το κυριότερο δικαστήριο του αθηναϊκού κράτους ήταν η **Ηλιαία**.
- γ) Οι **επιδεικτικοί** ή **πανηγυρικοί** λόγοι εκφωνούνταν σε διάφορες γιορτές ή συγκεντρώσεις.
- δ) Ο Λυσίας εκφώνησε στο δικαστήριο τον λόγο **Κατὰ Ερατοσθένους**.

β.

1-γ, 2-δ, 3-ε, 4-α

B4. α) αποδείξει, συμμαχίαν, κατειλεγμένος/καταλόγου, αναβάντων/άνάβηθι, παρασκευάσαντα

β) ἰπτεύειν: ἵππος, δίκη: δικάζω, πολέμιος: φίλος/σύμμαχος, φημί: λέγω, κατειλεγμένος: κατά + λέγομαι

Β. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοσθένης, *Κατ' Αριστογείτονος Α'* §§15-17.4

Γ1.

Όλη η ζωή των ανθρώπων, Αθηναίοι, είτε αυτοί κατοικούν σε μεγάλη πόλη είτε σε μικρή, κυβερνάται από τη φύση και τους νόμους. Από τα προηγούμενα η φύση είναι απρόβλεπτη και χαρακτηρίζει κάθε άνθρωπο που τη διαθέτει, ενώ οι νόμοι είναι κοινοί και προβλέψιμοι και οι ίδιοι για όλους. Η φύση, αφενός, αν είναι φαύλη, πολλές φορές θέλει το κακό· για αυτό θα δείτε ότι άνθρωποι με τέτοια φύση κάνουν λάθη. Οι νόμοι, αφετέρου, θέλουν τη δικαιοσύνη και την αρετή και το ωφέλιμο, και αυτό επιδιώκουν, και όταν αυτό βρεθεί, προβάλλεται ως γενικός κανόνας, που ισχύει εξίσου και με όμοιο τρόπο για όλους, και αυτό είναι ο νόμος. Σε αυτόν αρμόζει να υπακούουν όλοι για πολλούς λόγους, και κυρίως επειδή κάθε νόμος είναι θεϊκή ανακάλυψη και δωρεά, τρόπος σκέψης των συνετών ανθρώπων, διόρθωση των εκουσίων και ακουσίων λαθών, κοινή συμφωνία της πόλης, σύμφωνα με την οποία αρμόζει να ζουν όλοι οι πολίτες. Ότι βέβαια ο Αριστογείτονας είναι ένοχος για όσα προβλέπει η δικαιοσύνη σε σχέση με την καταγγελία για παράνομη ανάληψη καθήκοντος, και απολύτως κανένα επιχειρημά του δεν αξίζει να ληφθεί υπόψη, είναι εύκολο να το πληροφορηθείτε. (Μτφρ. Α. Τυφλόπουλος – Επιμ. Δ. Ιακώβ. 2006).

Γ2.

Στο παρατιθέμενο απόσπασμα από το έργο «Κατ' Αριστογείτονος Α'» του ρήτορα Δημοσθένη προβάλλεται η αξία των νόμων για μια κοινωνία. Ως πρώτη και κυριότερη προτάσσεται η στόχευσή τους στο αγαθό, το όμορφο, το ενάρετο, το δίκαιο και το συμφέρον («Οί δὲ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον βούλονται, καὶ τοῦτο ζητοῦσιν»). Και όταν όλα αυτά εξασφαλιστούν, τότε σε ένα δεύτερο επίπεδο οι νόμοι αυτοί εφαρμόζονται κατά τρόπο ώστε να είναι ίσοι προς όλους ανεξαιρέτως («οἱ δὲ νόμοι κοινὸν καὶ τεταγμένον καὶ ταῦτὸ πᾶσιν», «κοινὸν τοῦτο πρόσταγμ' ἀπέδειχθη, πᾶσιν ἴσον καὶ ὅμοιον, καὶ τοῦτ' ἔστι νόμος»). Επιπλέον κάθε νόμος αποτελεί σύλληψη και δώρο Θεού («ὅτι πᾶς ἔστι νόμος εὖρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν») και ταυτόχρονα προϊόν σκέψης των φρονίμων και συνετών ανθρώπων («δόγμα δ' ἀνθρώπων φρονίμων»). Συνιστά ακόμη διόρθωση των παρεκκλίσεων, των σφαλμάτων που τυχόν παρατηρούνται στο πλαίσιο της κοινωνίας («ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων»). Και φυσικά πρόκειται περί συμφωνίας, κοινωνικά κατασκευασμένης από τις ατομικότητες που συναποτελούν μια πολιτεία, με τις επιταγές της οποίας όλες θα πρέπει να συμμορφώνονται («πόλεως δὲ συνθήκη κοινή, καθ' ἣν πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς ἐν τῇ πόλει»). Εντούτοις ο Αριστογείτων, αν και οφειλέτης απέναντι στο κράτος, ασκεί κανονικά τα πολιτικά του δικαιώματα ενώπιον της Εκκλησίας. Ειδικότερα ο Δημοσθένης τονίζει ότι ο κατηγορούμενος είναι προφανέστατα και αδιαμφισβήτητα ένοχος όσον αφορά την καταγγελία εναντίον του για αποκλεισμό από δημόσια αξιώματα –για τα οποία κρίθηκε από νομικής πλευράς ακατάλληλος– και ότι καμία περαιτέρω προσπάθεια προς υπεράσπισή του δεν θα έπρεπε να δικαιούται να καταβάλλει («Ἀλλὰ μὴν ὅτι νῦν Ἀριστογείτων τοῖς μὲν τῆς ἐνδείξεως δικαίους ἅπασιν ἐάλωκεν, ἕτερος δ' οὐδὲ εἷς ἔστιν ἀνεκτὸς αὐτῷ λόγος»). Και μάλιστα πάνω σε αυτά που ισχυρίζεται εναντίον του μπορεί και πολύ εύκολα να επιχειρηματολογήσει («περὶ τούτων ῥάδιον διδάξαι»).

Γ3.

α.

οίκῳσι: οἰκοῦμεν*πᾶσιν*: παντί*βούλεται*: βούλη*τοιούτους*: τοιαύτην*πείθεσθαι*: πείσαι*φρονίμων*: φρονιμωτέρων

β.

Ουσιαστικά γ' κλίσης*εὔρημα* → εὐρήματα*δόγμα* → δόγματα*ἐπανάρθωμα* → ἐπανορθώματα*ἀμαρτημάτων* → ἀμαρτήματος*τῆ πόλει* → ταῖς πόλεσι(ν)**Επίθετα β' κλίσης***φρονίμων* → φρονίμου*τῶν ἐκουσίων* → τοῦ ἐκουσίου*ἀκουσίων* → ἀκουσίου

Γ4.

α. ἄτακτον: εἶναι κατηγορούμενο στο (υποκείμενο) *φύσις* (από το *ἐστίν*).**ἐξαμαρτάνοντας**: εἶναι κατηγορηματική μετοχή, συνημμένη στο (αντικείμενο) *τοὺς τοιούτους* (από το *εὐρήσατε*).**πᾶσιν**: εἶναι ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο/στα *ἴσον* και *ὄμοιον*.**ζῆν**: εἶναι υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα *προσῆκει* (τελικό απαρέμφατο).**Ἀριστογείτων**: εἶναι υποκείμενο στο ρήμα *ἔαλωκεν*.

β. Καὶ τοῦτο ζητεῖται ὑπὸ τῶν νόμων

γ. **Υπόθεση**: *ἂν (ἢ φύσις) ἢ πονηρά* (ἂν + υποτακτική)**Ἀπόδοση**: *Ἡ μὲν οὖν φύσις πολλάκις φαῦλα βούλεται* (κύρια πρόταση: οριστική ενεστώτα)

Ο υποθετικός λόγος δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον, δηλαδή κάτι διαχρονικό.